

Derleme Makale

Uluslararası İlişkilerde Konu Çalışma Yöntemi

Method Of Case Study in International Relations

Adil CALAP

Dr. Öğr. Üye., Avrasya Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü

adilcalap@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-9242-9247>

Makale Gönderme Tarihi	Revizyon Tarihi	Kabul Tarihi
24.06.2021	19.10.2021	04.11.2021

Öz

Sosyal bilimlerde, bilgi üretiminde niteliksel yöntemle (*qualitative method*) ilgili tartışmalar halen devam etmektedir. Sosyal bilimlerin Uluslararası İlişkiler disiplini, farklı teoriler ve onların dayandıkları hipotezler üzerine yapılan araştırmalarda niteliksel yöntemle ilgili değişik yaklaşımlar ortaya konulmaktadır. Niteliksel yöntemin önemli bir boyutu olan “konu çalışması”; teorik tartışmalar üzerine yapılan araştırmalarda sürekli gelişmekte ve daha kullanışlı hale gelmektedir. Veri toplanmasında ve bilgi üretiminde konu çalışma yönteminin sağladığı faydalar daha fazla gözlemlenmektedir. Konu çalışmasında değişik hipotezlerin teşhisi, doğrulanması veya yanlışlanması mümkün olabilmekte ve bu sebeple teorik çalışmalara dönük genellemelere daha çok imkân tanınabilmektedir. Hem süreç takip etme, hem de benzer veya farklı süreçlerin mukayese edilmesi yöntemiyle, hipotezlerin daha iyi sınanabilmesi mümkün olabilmektedir. Bu durum, teorik genellemelere kolaylık sağlayabilmektedir. Bu makalede daha iyi bir konu çalışma yönteminin nasıl geliştirilebileceği tartışıldı. Konu çalışma yöntemine ait zayıf ve güçlü taraflar gözden geçirilirken, mukayeseli yöntemle süreç takip etme yöntemi arasındaki bağlantıların araştırmaya nasıl katkıda bulunabileceği değerlendirildi. Bu bilgiler ışığında, bir araştırmada ortaya çıkan avantajların ve dezavantajların neler olabileceği irdelenip, değerlendirildi. Konu çalışma yönteminin, süreç takip etme ve kıyaslanmanın teorik çalışmalara ve hipotezlerin incelenmesine nasıl katkı yapabileceğini örneklendirmek amacıyla çok kutuplu sistem hakkında neorealizme ait bir hipotez gözden geçirildi. Kenneth Waltz’a ait hipotezin yeniden incelenmesinde 1853-56 Kırım Savaşı ve 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı’yla ilgili değerlendirmelere yer verildi.

Anahtar kelimeler: Konu Çalışması, Niteliksel Metod, Süreç Takip Etme, Uluslararası İlişkiler.

Abstract

The objective of this article is to question and examine different aspects of qualitative method in social sciences in relation to the case study method. Discussions about the qualitative method in knowledge production is still ongoing. In the International Relations (IR) discipline of social sciences, researches on different theories reveal different approaches to the qualitative method. In the discipline of IR, the method of the case research has become an integral part of qualitative method. Change and substantial progress have resulted in a better and efficient research approach that corresponds to individual researchers’ perspectives. As an important dimension of the qualitative method, case study research on theoretical debates is constantly evolving and becoming more useful. The benefits of the case study method in data collection and knowledge production are observed more. In the case study, it can be possible to diagnose, confirm or falsify different hypotheses. It is possible to test hypotheses better by both tracing out the process and comparing similar or different processes. This may better facilitate theoretical generalizations towards theoretical studies. This work seeks to make contribution to the evaluation of the case study methodology including comparative method and process tracing. This article thus discussed how to develop a better case study method in IR. While the weak and strong sides of the case study method were reviewed, the advantages and disadvantages of a research were examined, evaluated and concluded. A neorealist hypothesis about the multipolar system is reviewed to illustrate how case study method, including process tracing and

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Calap, A. 2021 Uluslararası İlişkilerde Konu Çalışma Yöntemi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 56(4), 2516-2535

comparison can contribute to theoretical studies and exploration of hypotheses. In the review of Kenneth Waltz's hypothesis of multipolarity, evaluations about the Crimean War of 1853-56 and the Ottoman-Russo War of 1877-78 were included.

Keywords: Qualitative Method, Case Study, Comparative Method, Process Tracing, International Relations.

1. Giriş

Sosyal bilim araştırmalarında iki farklı strateji arasında ayırım yapılmaktadır. Bu stratejilerden biri niceliksel, diğeri de niteliksel yöntemdir. Sosyal konular üzerine yapılan araştırmaların nasıl tanımlanıp sınıflandırılabileceği, ancak niceliksel ve niteliksel metodları birbirinden ayırmakla mümkün olabilmektedir.

Bu çalışma; genelde sosyal bilimlerde, özelde ise Uluslararası İlişkiler (Uİ) disiplininde niteliksel yönetime bağlı araştırmalar hakkındaki analizleri incelemektedir. Niteliksel yönetime özgü bir çerçeveden konu çalışma yöntemi ele alınıp incelenmiştir. Uİ disiplininde kullanılan değişik teorilerin ne oranda geçerli olabileceklerinin sınanabilmesinde ve hipotezlerin yanlış veya doğru olup olmayacağının anlaşılmasında geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Literatür taramasına bağlı olarak ortak eksende yürütülen araştırmalarla sınırlı bir analiz ortaya konulmuştur. Bu sebeple, niceliksel yöntem, sadece niteliksel yöntemin daha iyi anlaşılmasına hizmet edecek şekilde ele alındı.

Teorilerin ve hipotezlerin daha iyi sınanabilmesinde önemli bulunan konu çalışma yöntemine odaklanan bu makale iki kısma ayrılmıştır. Birinci kısımda, niteliksel yöntemin ne olduğu ve sosyal bilimlerde ne anlama geldiği değerlendirilirken, niteliksel yöntemin konu çalışmasındaki işlevselliği ve bilimsel çalışmalarda ne gibi sorunlara çözüm olarak sunulduğu tartışıldı. Bu yapılırken, niteliksel yöntem, niceliksel metodla mukayese edilerek anlatıldı. Verilerin toplanmasında, hipotezlerin test edilmesinde ve teorilerin geliştirilmesinde, niceliksel yöntemin ne anlama gelebileceği özet olarak belirtildi. Yazının ikinci kısmındaysa, Uİ disiplininde niteliksel yöntemin kullanımı, araştırmalarda ve teorik çalışmalarda taşıdığı anlamlar incelendi. Konu çalışmasıyla ilgili tartışmanın daha somut hale getirilmesi amacıyla neorealist teoride çok kutuplu uluslararası sistemle ilgili bir hipotez 1853-65 Kırım Savaşı ve 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı bağlamında yeniden gözden geçirildi. Çok kutuplu sistemi sürekli savaş hali olarak resmeden Kenneth Waltz'a ait bu hipotez hem konu çalışma, hem süreç takip etme ve hem de kıyaslama yöntemiyle değerlendirildi. Bu bağlamda da konu çalışma yönteminin, Uİ disiplininde hangi kavramlar temelinde ele alındığı, niteliksel yöntemin konu çalışmalarının doğasını nasıl belirlediği ve bir bütün olarak çalışma sürecine nasıl katkıda bulunduğu sorgulandı.

Araştırma sürecini kolaylaştırıp üzerinde çalışılan konuyu daha anlaşılır kılmak amacıyla, araştırmaya ait problemin nasıl ortaya konulabileceği değerlendirildi. Yani, araştırma problemini açıklığa kavuşturup, konu çalışması net bir şekilde belirlenirken, hangi ilkelere uyulduğundan söz edildi. Araştırma problemine örnek olarak, "Çok kutuplu uluslararası sistemde büyük güçlerin birbirleriyle işbirliği yapabilmeleri ve ortak davranmaları mümkün müdür?" sorusu ele alındı. Böylece, konu çalışmasının Uİ disiplininde oynadığı anahtar rol gözden geçirilirken, konu seçiminde kavramsal keşiflerin, açıklayıcı yaklaşımların, mukayeseci yönetime dayalı analizlerin, süreç takip etme ve birden fazla metodun içiçeliği meselesinin ne anlama gelebileceği ayrıntılı bir şekilde tartışıldı.

2. Niceliksel ve Niteliksel Metodların Kısa Karşılaştırılması

Sosyal bilimlerde niteliksel yöntemin yanı sıra niceliksel yöntem de önemlidir. Bilimsel araştırmalarda niceliksel ve niteliksel yöntemleri arasında var olan esas ayırım ortaya nasıl konulabilir? Bu yöntemlerin her biri epistemolojik meselelerle nasıl ilişkilendirilir? Bu sorulara cevap verebilmek için, her iki yöntemin birbirinden farklı karakterleri ifade edilmelidir. Bernard (2000) bu iki yöntem arasındaki karakter farklılıklarını ortaya koyarken, niceliksel metoda dayalı araştırmanın genellikle ölçüm yapma eğiliminde olduğunu, niteliksel yönetime dayanan araştırmanın ise ele aldığı konuyu yorumlayıp tanımladığını belirtmektedir. Niceliksel yöntemin kullandığı ölçümler, genelde numaralarla ifade edilen büyüklükleri vurgular. Sayılarla uğraşıldığı sürece, matematiksel yol ve usuller takip edilerek araştırma kapsamındaki veriler analiz edilir. Bunlar; sayılar, yüzdelik oranları veya istatistiksel denemeler ya da matematiksel modeller olabilir (Bernard 2000: 48). Niceliksel yöntemde kullanılan veriler, ölçülebilen özelliklere sahiptir. Bunlara örnek olarak, nüfus sayımları, ekonomik veriler veya bilimsel ölçümler verilebilir.

Bromley'e (1986) göre, niceliksel araştırma yöntemi ile niteliksel araştırma yöntemi arasındaki esas fark şudur: *"Niceliksel araştırma yönteminde, analiz etmeye başlamadan önce veri toplanmasını tamamlamak mecburiyeti vardır; niteliksel araştırmada ise, meseleyle alakalı veri toplanmasının kendisi analiz etmekle atbaşı gider"* (Bromley 1986: 24). Seale ise konu çalışmasında hem niteliksel, hem de niceliksel metodları uygun yöntemler olarak değerlendirmektedir. Veri toplamada birçok metod birlikte uygulanır. Eğer araştırma açıklayıcıysa, konu çalışması esnek bir proje olma eğilimindedir. Araştırma öncesi mutlaka açık seçik bir plan belirlenmelidir (Seale 2004: 18). Bernard, Bromley ve Seale'nin yaklaşımlarını onaylayan Bryman, niceliksel ve niteliksel yöntemler meselesinde onlardan ayrı düşer; bu iki yöntemde üç ayrı karakter yapısına işaret etmektedir. Niceliksel yöntemdeki üç karakter yapısını şöyle sınıflandırır (Bryman 2004: 19-20):

- 1) Teorileri denemek amacıyla, araştırmada yön ve konunun tayin edilmesi gerekmektedir. Bunun için tümdengelim yaklaşımını kullanır.
- 2) Epistemoloji; pozitivist (olgucu) bir yaklaşım üzerine temellendirilir.
- 3) Ontoloji; bu sosyal hakikatte amaç sahibi kişi, nesnel bir gerçeklik olarak muamele görür ve ona göre ele alınıp incelenir.

Bryman, niteliksel yöntemde karakter özelliklerini şöyle ifade etmektedir (Bryman 2004: 19-20):

- 1) Araştırmada yön ve konunun tayin edilmesi gerekmektedir- yani, teorileri inşa etmek ve oluşturmak için, bu kez tümevarım yaklaşımını kullanılır.
- 2) Epistemoloji- bu, sosyal gerçekliğin bireysel yorumlanmasına güvenerek pozitivizmi reddeder.
- 3) Ontoloji- bu sosyal gerçeklikte inşaa olayı ve süreci devamlı şekilde algının değişen ürünü olarak görülür.

Bryman; sosyal teorilerin denenmesi amacıyla yapılan araştırmada niceliksel yöntemin tümdengelimci bir karaktere sahip olduğunu ve olgucu bir bakış açısını sergilediğini belirtirken, niteliksel yöntemin de tümevarımcı bir karaktere sahip olduğunu ve olgucu bir bakış açısını reddettiğini ileri sürmektedir. Ona göre, sosyal araştırmanın tanımlanmasında ve anlaşılmasında niceliksel ve niteliksel metodları birbirinden ayırmak faydalıdır. Bu iki farklı metod, verilerin toplanması ve analiz edilmesinde farklı metodların kullanıldığını ima eder. Yani, hem verilerin toplanmasında, hem de analiz edilmesinde farklılıklar söz konusudur. Bryan'a göre, niceliksel teknikler, veri toplanmasına güvenir; toplanan verilerin istatistiksel muhtevası analitik yöntem olarak değerlendirilir. Hipotezlerin test edilmesinde sıklıkla kullanılabilen bir yöntemdir. Niteliksel metoda gelince, bu teknikler daha ziyade dile ve anlamın nasıl yorumlanacağına dayanır. O nedenle, veri toplama yöntemleri insanların araştırmaya dâhil olmasına eğilim göstermektedir; bir şeyleri test etmek yerine, daha çok teori geliştirme sürecine yaratıcı şekilde katkıda bulunmayı ifade edebilir (Bryman 2004: 437-450).

3. Niteliksel Araştırma Yöntemi

Bernard'a göre bilimsel çalışmalarda niteliksel yöntemin dayandığı veriler doğru şekilde ölçülemezler ve sayılamazlar. Çünkü, analiz süreci numaralarla değil, kelimelerle ifade edilir. Örneğin, insan toplulukları ve kültürler üzerinde çalışmak, çok sayıda gözleme ihtiyaç duyabilir. Niteliksel yöntemin dayandığı veriler; fikirlerin, kültürlerin, insan toplulukların teşhis edilmesinde, anlaşılmasında ve yorumlanmasında faydalıdır. Bu çeşit veriler tanımlayıcı olabilmektedir. Kelimeler ve onlar arasındaki ilişkiler, matematiksel hesaplara ve sayılara göre kesin olmaktan uzaktır. Niteliksel yöntemeye dayalı araştırmanın bu özelliği; kelimelerin anlamı hakkında ileri sürülen tanımlamaya, kavramların gelişmesine ve değişkenler arasındaki içbağılantıların düzenlenmesine bağlıdır. Bu noktada Bernard hem niceliksel, hem de niteliksel perspektiften görülen çok sayıda verilerden söz etmektedir. Örneğin, uluslararası sahada değişik değerlere ve ilkelere sahip teşkilatların araştırılmasında kullanılan kaynaklar niteliksel yöntemin dayandığı veriler hakkında zengin bir bilgi sunabilir; fakat aynı zamanda farklı ekonomik örgütlenmelerin niceliksel verilerini de sunabilir (Bernard 2000: 52).

Bernard'ın yaklaşımı referans alındığında, niteliksel araştırma yöntemine ilişkin şu soru sorulabilir: Bilimsel araştırmalarda yöntemlere neden ihtiyaç duyulur? Bu soruya şöyle cevap verilebilir: Araştırılacak bir konu belirlendiğinde, araştırma konusu için lüzumlu bilgiler toplanıp bulunduğu ve irdelediğinde, çözülmesi gereken bir dizi pratik sorunlarla karşılaşılır. Günümüzde bu sorunlara sunulan çözümler metodolojik açıdan yetkinleşmiş durumdadır. Niteliksel yöntem de yetkinleşmiş bu yöntemlerden sadece birisidir. Araştırma yapmak her zaman kolay bir süreç olmayabilir. Bir aşamadan, başka bir aşamaya kolayca geçiş yapmak mümkün değildir. Araştırma sürecinde her zaman geriye gidilir; çünkü, önceden alınan kararlar tekrar gözden geçirilmek zorunda kalınabilir. Veyahut araştırma becerisi yetkinleştikçe ve araştırma konusu hakkında daha çok bilgilenildikçe, çalışmayı yeniden düzenleme ihtiyacı hissedebilir. Bu noktada, üzerinde araştırma yapılan konuyla alakalı verilerin toplanması ile analiz edilmesi arasında içiçe geçmiş karşılıklı mecburi bir süreçten bahsedilebilir. Niteliksel araştırma yöntemi bu analiz süreçlerinden biridir.

Bu çalışmada şimdiye değin adı geçen yazarlara göre niteliksel yöntem, sayıları saymak, ya da sayılarla uğraşmak değildir; daha çok kelimelerde, tanımlarda, analizlerde, dünya görüşlerinde, duygularda veya bu tür olgularda ifade edilen bilgiye dayanır. Bryman (2004), küçük grupların, ya da bireylerin, veyahut başka insan toplulukların araştırma konusu olması halinde, niteliksel yöntemin, araştırma boyunca yaygın şekilde kullanılmak zorunda kaldığını ileri sürmektedir. Bu araştırma yöntemi ayrıca daha genel inançların ya da geleneklerin olduğu konulara da uygulanabilir. Fakat, araştırma konusu ya da ele alınan sorunla ilgili süreç tam olarak anlaşılamadığı zaman, tam anlamıyla ne çeşit verilerin toplanması gerektiğini belirlemek imkânsızlaşabilir. Bryman'a (2004) göre, bu durumun açıklığa kavuşması son derece önemlidir; çünkü, toplanmış verilerin düzenli aralıklarla analiz edilmesi daha fazla veri toplanmasına imkân sağlayabilir. Daha ileri düzeyde incelenmiş olanı, hangi soruların sorulduğunu ve ne tür eylemlerin hayata geçirildiğini gözden geçirmeyi tekrar düzenlemek, o zamana kadar nelerin cevaplandığına, yapıldığına ve ne tür olguların ortaya çıkarıldığına bağlıdır.

Diğer yazarlarla benzer bir değerlendirmeyi sergileyen Bromley'e (1986) göre de, niteliksel araştırma yönteminde ele alınan konuyu yorumlamak ve meseleyi tekrar ve tekrar gözden geçirmek esastır. Bu araştırma yönteminde veri toplamakla analiz etmek arasında sürekli hale gelmiş karşılıklı bir etkileşim söz konusudur; konu, tam anlamıyla aşamalı bir şekilde anlaşılır ve kavranılır. Bilgi toplanılır, gözden geçirilir, keşfedilen bilgi temelinde yeni veriler toplanılır ve bulunanlar tekrar analiz edilir. Bu çalışma sürecinin zor olması belirsizliklere ve şüpheyeye açık olmasından ileri gelmektedir. Niteliksel araştırma sürecinin zorluğundan ve kaygan karakterinden dolayı, Bromley (1986) dokuz aşamalı bir liste sunmaktadır. Bunlar şöyle sınıflandırılabilir (Bromley, 1986: 26):

- 1) Araştırma problemi ya da sorusu çok açık şekilde ifade edilmelidir.
- 2) Üzerinde çalışılan konunun, kullanılan kavramların ve değerlendirilen teorilerin anlaşılmasına yardımcı olacak şekilde önceden bilgi toplanılır.
- 3) Bu bilgiye dayalı olarak araştırma problemlerine ya da sorularına çok sayıda cevaplar verilir, ya da yorumlar getirilir.
- 4) Verilen cevaplarla veya yapılan yorumlarla çelişen ya da bunları destekleyen veriler araştırmayı yönlendirecek şekilde kullanılır.
- 5) Uygun veriler aranmaya devam edilir. Çelişkili cevaplar veya yorumlar devreden çıkartılır; geriye sadece verilerle desteklenenler bırakılır.
- 6) Tutarlı olabilmek için verilerin hangi kaynaklardan ortaya çıktığı incelenir.
- 7) Genellemelere yol açan tartışmanın mantığı ve geçerliliği dikkatlice kontrol edilir.
- 8) Bunların ışığında bir aksiyon planı ortaya koyulur.
- 9) Araştırmanın bir değerlendirilmesi olarak rapor hazırlanılır.

Bromley'in ortaya koyduğu dokuz maddede görüldüğü gibi, niteliksel araştırma metodunun özelliği, veri toplanmasıyla teoriyi inşa etme arasında güçlü bir bağı oluşturmaktır. Fakat bu yaklaşımın da araştırmaya mükemmel bir çerçeve sunduğu ileri sürülemez; çünkü verilen cevaplarla ya da yapılan yorumlarla tutarsız ve çelişkili olan verilerin devreden çıkartılması, araştırmanın bir başka araştırmaya yol açabilecek soru işaretleriyle dolu olduğunu gösterebilir. Bu sebeple, araştırma problemini ve sorulacak soruları tekrar gözden geçirmek gerekebilir.

3.1. Araştırma Problemi

Seçilen araştırmaya bir anlam ve maksat vermek için, bir projenin uygulanma süreci ve araştırmanın temel unsurları hakkında açık bir zihne sahip olunmalıdır. Bu sebeple Evara (1997), bir araştırma projesinin merkezi düzeyde verimli olma karakterini ve temel unsurlarının açığa çıkmasını araştırmanın esas problemine bağlamaktadır. Araştırma boyunca bütün faaliyetler, bu problemin çözülmesi veya araştırılması amacına dönük olarak geliştirilir (Van Evera, 1997: 50). Araştırma sürecini kolaylaştırmak ve pratik doğasının anlaşılabilirliğini arttırmak için, araştırma problemi hakkında açıklığa kavuşmak ve projenin sınırlarını net bir şekilde belirlemek lazımdır. Bu noktada, Blaxter'e göre, araştırmada kullanılan bir metodun bir projede görülebilmesi için, araştırma süreci ve aşamaları açık şekilde belirlenmiş olmalıdır (Blaxter 1996: 38).

Araştırma konusuna karar verilirken takip edilmesi gereken yolda en önemli taslaklardan biri araştırmaya uygun bir soruyu bulmaktır. Uygun bir araştırma problemine ulaşmak için nasıl bir soru sormalıyız? Bu soruya cevaben Booth (1995) uygun bir araştırma problemin özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

- Problem açık seçik şekilde ifade edilmelidir,
- Araştırmayı önemli şekilde ilgilendirmelidir,
- Problem anlamlı olmalıdır; önceki çalışmanın bir tekrarı olmamalıdır,
- Zamanın kısılğından dolayı, araştırmanın maksadını sınırlandıracak karakterde olmalıdır,
- İhtiyaç duyulan bilginin elde etmesine imkân vermelidir,
- Problemlerle alakalı olacak şekilde sonuçların çıkartılmasına imkân sağlamalıdır. Araştırmanın esas niyeti bazı cevapları bulmaktır (Booth 1995: 36)

Yukarıdaki sınıflandırmaya göre araştırma ve problem ilişkisi şöyle düzenlenebilir: Seçilen konunun gözden geçirilmesi tamamlandıktan ve bir problem sahasına karar verildikten sonra, bir sonraki aşamada araştırma problemini daha ayrıntılı bir şekilde tanımlamak gerekir. Böylece, araştırma problemi bütün özellikleriyle tartışılan özel bir araştırma problemine dönüştürülür. Bu aşamada, araştırmayı yapan kişide ise sorgulayıcı, analiz edici ve ayrıntıları gözden kaçırmayan bir bilince ihtiyaç duyulur. Araştırma problemi sıklıkla teorik bir araştırma sorusu şeklinde formüle edilir. Bunun üzerinden araştırma projesi için açık bir yöne işaret edilir. Bu hususta Booth şunu önermektedir: “*Araştırma probleminin teorik bir araştırma sorusu olarak ifade edilmesi önemlidir; çünkü basit bir soruyu ortaya koymak için özel bir problemi teşhis etmemize kolaylık sağlanmalıdır. Öyle bir soru, özel bir araştırma probleminin formüle edilmesinde bize bir başlangıç noktası sunar*” (Booth 1995: 38).

Booth'a göre, soru şeklinde ortaya konulması gereken araştırma probleminin teşhis edilmesini takiben, kaynakların tekrar tasnif edilmesine sıra gelir. Başka deyişle, bir önceki araştırmanın sonuçlarından faydalanılıp, araştırmanın üzerinde inşa edilecek bir temel ortaya konulmuş olunur. Ayrıca, veri analizleri hakkında metodlar incelenir, kullanılan aletlere ve araçlara çalışılır. Önceden üzerinde çalışılmış çeşitli araştırma yol ve usullerinin başarıları yeniden değerlendirilmeye maruz bırakılır. Bu noktada şöyle bir soru sorulabilir: Araştırma problemine karar verdikten sonra kaynaklar neden tekrar gözden geçiriliyor? Bryman bu soruyu şöyle cevaplamaktadır: “*Araştırma problemine bir kez karar verildikten sonra, ortaya çıkan özel konuya daha iyi yoğunlaşmak için, kullanılan kaynaklarda daralmaya gidilir. Araştırılan konu hakkında açık bir görüşe sahip olduğunda, konuyu daha çok derinleştirmek her zaman mümkündür. Benzer araştırmaları öğrenmek gerekiyor. Ayrıca, projelerde benzer amaçlarla kullanılmış metodları da tekrar gözden geçirmek lazım*” (Bryman 2004: 29).

Araştırma probleminin belirlenmesi, araştırma sorusunun ortaya konulması, araştırma için lüzümlü kaynakların dikkatlice tekrar gözden geçirilmesi ve gerekirse daraltmaya gidilmesi; bu tarz yaklaşımın, araştırma boyunca yoğunlaşmayı çoğaltırken, çalışmanın verimliliğini en üst düzeye taşıyabileceği, öneriliyor. Araştırma probleminin teşhis edilip, sorunun ortaya konulması, aynı zamanda konunun doğasına da bağlıdır. Bu nedenle, konuyu ve konuya bağlı çalışma yöntemini daha yakından incelemek gerekebilir.

4. Konunun Tanımı

Konu nedir? Ragin'e göre (2000) konu, kısmi şekilde araştırılan konunun maksadına bağlı olarak tanımlanabilir. Genel teorik meselelerle az ilgilenen ve özel tarihi olayı veya olayları anlamaya ve yorumlamaya çalışanlar, konuyu, zaman ve mekâna bağlı olaylar kapsamında tanımlarlar (Ragin 2000:16).

Üİ'de teorik meseleleri inşa etmeye ve geçerli kılmaya çalışanlar açısından ise konunun kendisi teorik temelde tanımlanmış birtakım olaylardır. Bu durumda, Birinci Dünya Savaşı bir konu değildir; bu savaşın teorik açıdan kesin şekilde tanımlanmış tarafları, yani karşılıklı caydırıcılık, ortaya çıkmış güç dengesi ve savaşın sona erdirilmesi gibi olgular konu olarak değerlendirilir. Diğer taraftan, 1853-56 Kırım savaşı ve 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı çok kutuplu sistemin dinamiklerini açığa vurabilmektedir. Bu sebeple, neorealist teorinin temsilcisi Kenneth Waltz'ın çok kutuplu sistemin sürekli savaş halinde olmasını ve büyük güçler arasında işbirliğinin imkansızlığını ileri süren hipotezi, konu çalışma bağlamında analiz edilebilir (Waltz, 1986:202, 205). 1853-56 Kırım Savaşı'nda İngiltere, Fransa ve Avusturya yönetimleri Rusya'ya karşı bir koalisyon oluşturmalarına rağmen, yine de Rusya'yı büyük güç olarak kabul edip onunla savaşın en şiddetli döneminde bile karşılıklı genel çıkarlar temelinde işbirliği yapabilmişlerdir (Calap, 2019). Savaş boyunca yaşanan işbirliği, bu kez 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı şartlarında Osmanlı Devleti'ne karşı tam bir dayanışmaya ve işbirliğine dönüşebilmiştir (Calap, 2021). Her iki savaşta yaşananlar Kenneth Waltz'a ait hipotezin doğruluğuna şüphe düşürmekte ve dayandığı teorik temelin sorgulanmasına yol açabilmektedir. Charles'a göre (1992) bu türden çalışma yürütenler, analitik açıdan iyi tanımlanmış olaylara yoğunlaşırlar; deneye dayalı araştırmanın yapısını ortaya koymak için iyi tanımlanmış teorik sorular kullanırlar. Bu tarz analitik konumlanmada gözlemin kendisi teoriyle yüklenmek anlamına gelir. Yani, araştırmacının teorik önyargıları, araştırmacıyı, hangi olaylar dizisinin tarihsel hadiseyi inşa ettiğinin seçilmesinde karar vermeye yönlendirir. Konunun seçilmesinde, çalışılmasında ve belli bir kalıba dökülmesinde konunun kendisinden ziyade araştırmacının önyargıları esastır (Charles 1992: 4-20).

Bu perspektiften bakıldığında, konunun, araştırmacının konuya taşıdığı analitik bir yaklaşımdan bağımsız olarak varolmadığı görülür. Meseleyle ilgili ortaya konulan analitik çerçeve konunun kendisini de belirlemiş oluyor. Charles'a göre konular, analitik inşaadır; bulunmazlar, temelden tavana tasarlanılıp yapılırlar. Keşfedilmezler; belli bir perspektife göre uydurulurlar. Bu durum, dünya hakkında sorduğumuz sorulara geçerli cevaplar bulunduğu anlamına gelmemektedir. Sadece sorular çoğalır (Charles 1992: 12).

King, Keohane ve Verba (1994) ise bir konunun, genelde aynı değişkende çok sayıda gözlemleri kapsadığını belirtirler. Bu düşünörlere göre, konu çalışma analizinde esas stratejilerden birisi, bir hipotezin mümkün olduğunca çok sayıda denenebilir olmasını sağlayabilmektir. Her bir konuda değişken başına düşen çok sayıdaki gözlemler, konu hakkında yapılan tanımlardan çok daha faydalıdır (King, Keohane ve Verba 1994: 34).

Bu çalışmada, konu çalışma yöntemini somutlamak amacıyla örnek olarak kullanılan 1853-56 Kırım Savaşı ve 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'na büyük güçler arasında yaşanan işbirliği çerçevesinden yaklaşıldığından dolayı, analitik açıdan iyi tanımlanmış bir değerlendirme ortaya çıkabilmektedir. Eğer bu savaşların çok kutuplu bir sistemde büyük güçler arasındaki ilişkileri açığa vurması mümkün olmasaydı, analitik değerlendirmeye uygun savaşlar olmayabilir ve bu nedenle de neorealist teorinin dayandığı hipotezlerden birisinin ne oranda doğru olduğunu anlama arayışı tatmin edici bir sonuç doğuramayabilirdi.

4.1. Konu Çalışma Yöntemi

Konu çalışma yöntemi özellikle teorilerin test edilmesinde çok önemlidir. Kenneth Waltz (1986), teoriyi, özel bir davranışı veya olguyu belirleyen bir dizi yasalar arasındaki ilişkiler bütünü olarak tanımlamaktadır. Teoriler yasalara göre daha karmaşıktır. Yasalar, değişkenler arasındaki ilişkileri meydana getirir. Bağımlı değişkenlerle bağımsız değişkenler arasında oluşan ilişkiler bir veya birçok yasayı ifade edebilir (Waltz 1986: 25). Konu çalışma yöntemine ihtiyaç duyulduğunda, uygulama kapsamında bir teorinin denenmesi ne anlama gelmektedir? Kenneth Waltz, bir veya birden fazla teorinin denenmesinde şu maddeleri önermektedir (Waltz 1986: 42):

- 1) Denenmeye maruz kalan teori açık bir şekilde ortaya konulmalıdır.
- 2) Denenen teorinin hipotezleri ifade edilmelidir.
- 3) Hipotezler deneysel veya gözlemsel denemelere maruz bırakılır.
- 4) 2inci ve 3üncü maddeleri yerine getirerek, denenen teoride bulunmuş deyimlerin ve kavramların tanımları kullanılır.
- 5) Denemeye maruz kalan teoride bulunmayan değişkenler ya kontrol altında tutulur ya da konudan çıkartılır.
- 6) Birbirinden farklı denemeler icat edilir.
- 7) Eğer bir deneme istenilen sonuçları vermiyorsa, teorinin yeniden tanımlanmasına ihtiyaç duyulup duyulamayacağı gözden geçirilir.

Waltz (1986) konu çalışmasına özgü metodun, teorilerin denenmesinde son derece önemli olduğunu öne sürmüştü. Eğer teorinin kendisi zayıf ve birbirine rakip teorilerin öngörülleri arasında farklar azalmışsa, verilere dayalı anlamlı bir deneme çalışması çok sayıda gözlem yapmaya ihtiyaç duymaktadır. Bu hususta Waltz, Uluslararası İlişkiler disiplininde yürütülen çalışmalarda öncelikle üç esas amaca dikkat edilmesi gerektiğine belirtmişti: Birincisi, uluslararası politikayla ilgili teoriler incelenir ve teorinin analiz edilmesinde önemli olduğuna inanılan bir veya birden çok konu seçilir. İkincisi, mevcut teorinin eksikliklerini ve yanlışlarını gideren uluslararası politik bir teori inşa edilir. Üçüncü ise, inşa edilen teorinin uygulama sahasında ne oranda geçerli hipotezlere sahip olduğu analiz edilir (Waltz 1986: 27).

Fakat Waltz'un belirttiği hususların ele alınıp değerlendirilebilmesi için, konu çalışma yöntemi hakkında gereken tartışmaların yapılması gerekirdi. Yin'e göre, sosyal bilimlerde metod üzerine yazılan birçok eserde konu çalışması üzerine yeterli bir tartışma yapılmamıştır (Yin 1994: 18-19). Konu çalışma yönteminin esas amaçlarından biri ele alınan teoriye ait hipotezlerin ne oranda geçerli olup olmadığını test etmektir. Teorilerin test edilmesinde konu seçimini konunun nasıl tanımladığına da bağlıdır. Konu çalışması nasıl tanımlanır? Seale (2004) bu soruya şöyle cevap vermektedir: *"Sosyal bir grubu ya da grupları, toplumu, sistemi, teşkilatı, kurumu, olayı ve hatta kişiliği çalışmak isteyebiliriz. Bu listeden bir veyahut birkaç örnek ayrıntılı bir şekilde çalışmak için seçilebilir. Seçilen örnek ya da örnekler ekseninde inceleme, değerlendirme ve mukayeseler yapılır. Bu çalışmaya 'konu çalışması' denir"* (Seale 2004: 4).

Konu çalışmasının sonucuna bağlı olarak yeni hipotezler ortaya konulabilir ve var olan teorinin eksiklikleri giderilebileceği gibi, yeni teoriler de inşa edilebilir. Eckstein (1975) ve Yin'e (1994) göre, teorinin test edilmesinde seçilen her bir konunun neden önemli olduğu açıklanmalıdır. Araştırmacının konu seçimi, hangi amaca sahip olduğuna bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Konu seçimiyle nasıl bir teoriyi test edeceğimiz arasında karşılıklı bağlantılar vardır. En iyi konu seçimi, en zahmetsiz şekilde en güçlü testin yapılmasını sağlayabilir (Eckstein 1975: 42; Yin 1994: 40).

Konu çalışma yönetimine olumsuz bakanlar da vardı. Evera'ya (1997) göre, yapılan bir araştırmaya konu çalışmasının yeterince yardımcı olamayacağını öne sürenler, ele alınan teorinin test edilmesinde konu çalışmasına ait olumlu potansiyele yeterince dikkat çekememişlerdir. Konu çalışması üzerine geniş bir çalışma yapıldığı halde, konu çalışma yöntemiyle ilgili araştırmanın bütün planlarını ve aşamalarını tam ortaya koyan bir katalog henüz gerçekleştirilmemiştir (Van Evera 1997: 49).

Bir teorinin test edilmesinde iki yöntem geçerlidir: Birincisi deney yapmak, ikincisi de gözlemde bulunmaktır. Gözleme dayalı test ise ikiye ayrılır: Birincisi, çok sayıda benzer olayları test etmek, ikincisi de teorinin test edilmesinde konu çalışması yapmaktır. Sosyal bilimciler bu üç çeşit test arasında konu çalışmasının en zayıf yöntem olduğunu ileri sürmüşlerdi. Bunun ilk nedeni, konu çalışması test olayında üçüncü değişkenin olaylar üzerindeki etkisini yeterince değerlendiremiyor olmasıydı. Bu yaklaşıma göre, en iyi yöntem deney yapmaktır. Çok sayıda benzer verilere dayanarak test yapmak ikinci sırada değerlendirilir; çünkü birçok konunun test edilmesi sonucu üçüncü değişkenlerin etkisi de hesaba katılabilir. Konu çalışma yönteminde ise verilerin sınırlı olma ihtimalinden söz edilir (Hamel 1993: 18-22).

Konu çalışmasına yönelik bu eleştirilerin yeterince doğruları yansıttığı söylenemez. Konu çalışması, gözden kaçırılan değişkenlerin kontrol edilmesinde iki güçlü yaklaşım önerir. Birincisi, süreç takip etme yöntemiyle konu çalışmasının arka planında kalmış değişkenlerle ilgili çok önemli verilere ulaşılır. İkincisi ise konu çalışmasının gölgede kalmış değişkenlerin güçlü şekilde ortaya çıkmasına katkı yapacak şekilde araştırmacıya önemli değişkenler arasında seçme imkânı vermesidir (George ve McKeown 1979: 18-19).

Yin, konu çalışmasında şu hususlara dikkat edilmesi gerektiğini varsayar: 1) Zengin olayları barındıran konular seçilmelidir; 2) Bağımsız, bağımlı ya da koşullu değişkenlerde aşırı değerlere öncelik verilmelidir; 3) Rakip teorilerin bir konu hakkında ortaya koydukları sonuçlardan birbirlerinden farklı olanlar ele alınmalıdır; 4) Araştırmacılar, kendi amaçlarına hizmet edebilecek en iyi konuları seçmelidirler (Yin 1994: 42). Yine dikkat edilmesi gerektiğine inanılan bir başka husus ise, seçilen konuların zaman dilimine göre bir sıraya konulmasıdır. Araştırmacının bu yolla üzerinde çalışılan konuya hâkim olabileceği ileri sürülür (Johnson 1991: 171). Ayrıca, Seale (2004) konu çalışmasında genelleştirilme yapılmaması gerektiğini önermektedir. Çünkü, konu çalışması, teorik analizin yapısı ve niteliği hakkında yürütülen bir araştırmadır. Genelleştirme, ancak bir ya da birçok konunun yoğunluğuna araştırılmasıyla gerçekleştirilebilir. Teorinin ne kadar iyi deneneceği ve ortaya konulacağı hem tümevarımcı hem de tümdengelimci şekilde akılsal muhakemenin kullanılmasına bağlıdır (Seale 2004: 4).

Konu çalışma yöntemiyle bir teorenin test edilebilmesinde, süreç takip etme yönteminin ve zamanın akışına bağlı zengin olayların incelenmesinde teorenin dayandığı hipotezlerin ne oranda doğru olduğunun anlaşılması söz konusu olabilmektedir. Bu durumu neorealist teorenin kurucusu Waltz'ın çok kutuplu sisteme yaklaşımında gözlemlemek mümkündür. Waltz, iki kutuplu sistemde genel menfaatlerin her bir egemen güç tarafından temsil edildiğini, bu sebeple iki kutuplu sistemin istikrarlı olduğunu ileri sürerken, çok kutuplu sistemde ise devletlerin sadece kendi özel menfaatlerini gözeterek davrandıklarını, sistemin çıkarları ve istikrarı adına işbirliğine yanaşmadıklarından, sistemin sürekli bir savaş hali içinde olduğunu yazmaktaydı (Waltz, 2010:170-176). Waltz bu hipoteziyle çok kutuplu sistemde büyük güçlerin genel çıkarlarla ilgili sorumluluğunu almaya yanaşmadıklarını ve genel menfaatler adına ortak hareket edemeyeceklerini savunmaktaydı (Waltz, 1986:109). Yine Waltz'a göre, 19. yüzyıl çok kutuplu sisteminde rekabetçi büyük güçler arasında ortak çıkarlar etrafında işbirliği sadece bir rüyadan ibaretti (Waltz, 1986:70). Waltz açısından, 19. yüzyılın büyük güçlerinden İngiltere, Fransa, Prusya (Almanya), Rusya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu arasında genel çıkarlar üzerinden bir işbirliği yaşanmamıştı. Waltz'a ait bu hipotezin doğruluğunun anlaşılmasında iyi konu çalışması olarak 1853-56 Kırım Savaşı veya 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı seçilebilir. Bu savaşların başlamasından, savaş boyunca yaşananlardan ve savaşın barışla sonuçlanmasına kadar geçen olaylarda elde edilen veriler önemli teorik değerlendirmelere izin verebilmekteydi. Her iki savaşta da büyük güçler arasında yaşanan ilişkiler, güç rekabetleri ve çatışmalar süreç takip etme ve kıyaslama yöntemiyle sergilendiğinde, zaman diliminde bağımsız ve bağımlı değişkenler arasındaki dinamiklerde ortaya çıkan zengin olayları Waltz teorisinin test edilmesinde kullanılabilir. Elde edilen veriler bu yöntemlere göre değerlendirildiğinde, Waltz hipotezinin aksine, büyük güçler arasında dayanışma ve işbirliğini mümkün olduğu ortaya çıkmıştı (Calap, 2019; Calap, 2021)). Örneğin, büyük güçler genel çıkarları temsil eden Boğazlar üzerinde uzlaşmadıklarından Kırım Savaşı patlak vermişti. Fakat savaş boyunca gerek Fransa, gerekse de İngiltere devletleri düşmanı temsil eden Rusya ile sürekli olarak Osmanlı Devleti'ne karşı işbirliği yapma mücadelesi vermişler ve bu nedenle savaş daha fazla uzamadan, Osmanlı İmparatorluğu'nun zararına olacak şekilde büyük güçler arasında ortak bir barış antlaşması yapılabildi (Calap 2019). 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı da yine büyük güçlerin genel menfaatlerde uzlaşmasından sonra ve genel menfaatlerin gerçekleştirilmesine hizmet edilmesi amacıyla yaşanmıştı (Calap, 2021). Waltz; çok kutuplu sistemde büyük güç menfaatlerini yansıtan genel karakterin yokluğunu ileri sürdüğünden, yukarıda adı geçen büyük güçler arasında genel menfaatler üzerinden işbirliğinin yaşanıp yaşanmadığını konu çalışma, süreç takip etme ve iki veya daha fazla konuyu kıyaslayan niteliksel metodun kullanılmasıyla ortaya koymak mümkündür.

4.2. Konu çalışma türleri

Çeşitli konu çalışmaları vardır. Bunlar farklı yollardan sınıflandırılabilir. Sınıflandırmaların çoğu konu çalışmasının maksadına veya işlevini öne çıkarır. Bazı düşünürler konu çalışmalarındaki çeşitliliği;

yorumlayıcı, hipotez ortaya koyucu, teoriyi onaylayıcı ya da doğrulayıcı konu çalışması olarak sınıflandırılır (King vd 1994: 35). Bu düşünürlere göre, yorumlayıcı konu çalışması, bir konuyu açıklamayı veya yorumlamayı amaçlamaktadır. Bu yorumlamaya ait temelin ortaya konulup inşa edilmesi, teorik açıdan konunun seçilmiş alanlarına dikkatin odaklandırılmasıyla mümkündür. Yani, konunun yorumlanmasında öncelikle teorik bir çerçeve esastır. Bu mesele, toplam tarihin tersine, analitik tarihin kendisidir. Başka deyişle, konu yorumlaması, teorik bir genellemeyi geliştirmek yerine, özel tarihsel bir olayı açıklamayı amaç edinmektedir.

Açıklayıcı konu çalışmaları uluslararası sahada yaygın olmasına rağmen, bu tür çalışma tarzına verilen önem, teorilerin denenmesi çalışmalarına verilen önemden daha azdır. Birçok Uluslararası İlişkiler teorisyeni bu meselenin tarihçilere bırakılmasına inanmaktadırlar. Bu durumu değerlendiren Charles (1992) şunu ifade etmektedir: Konu yorumlama çalışmaları ne kadar çok bir teorinin klavuzluğunda yapılırsa, bu konu çalışmasının analitik meseleleri o kadar açık hale gelmektedir. Böylece, konu çalışmasına ait analizlerde mantıksal çelişkiler azaltılır. Dolayısıyla, deneysel açıdan teorileri geçerli kılmak ya da kılmamak daha çok kolaylaşır. Teorik açıdan klavuzluk edinildiği zaman, yorumlayıcı konu çalışması, dünyayı tanımlayıcı bir tarzda anlama kapasitemizi geliştirir (Charles 1992: 16). Charles'a göre, hipotez ortaya koyan konu çalışmaları, daha genel teorik meseleleri geliştirmek amacıyla bir ya da birçok konuyu inceler. Konu seçiminde, konunun tarihsel veya başka şeylerden dolayı öneminden değil de belli teorik kaygılar üzerinden belirlenir. Bundan dolayı konunun bazı tarafları araştırılır. Konu çalışmaları, teoriden çok teori inşa sürecine katkıda bulunur. Çünkü, teori, konu çalışmasının sunduğundan daha çok, tümdengelimci bir konumlanmaya ihtiyaç duymaktadır. Achen ve Snidal, konu çalışması bulgularının sıklıkla teorinin bir parçası olarak yorumlanmasından şikâyet ederler (Charles 1992: 21).

Keohane vd (1994) gibi düşünürler de, konu çalışmasının özel tarihsel bir sürecin yoğun bir şekilde incelenmesine imkân sunabileceğini, öne sürmektedirler. Bu durum, teori geliştirme sürecine katkıda bulunur. Konu çalışmasında özel tarihsel bir sürecin yoğun bir şekilde incelenmesine katkıda bulunulurken, deneysel çalışmaların geçerliliği kanıtlanıp esas değişkenlerin anlamı açıklığa kavuşturulmalıdır. Verilere ve teoriye duyarlı olmasından ötürü, konu çalışmaları analitik teorinin geliştirilmesindeki amaçlara daha çok faydası dokunmaktadır (King vd 1994: 35).

Bates ve Lee'ye (1998) göre de, konu çalışma sürecinde, hipotezlerin yanlışlığı ortaya konulurken, veyahut hipotezler belirlenirken, ya da yeni hipotezler ortaya konulurken, konu çalışmasının rolü, teoriyle elde edilen veriler arasındaki karşılıklı etkileşimle geliştirilir. Bu iki düşünür, araştırmacının çalışmasına bir teoriyle başladığını ifade ederler; araştırmacı bu teoriyi kullanarak bir konuyu yorumlarken, teoride önemli düzeltmeleri ya da yanlışları önerecek tarzda konunun kendisinden faydalanır. Ele alınıp incelenen teori, başka konular ya da aynı konunun başka tarafları üzerinden denenebilir. Bütün bunlar teori inşa sürecinde önemli adımlardır. Hipotez ortaya koyan konu çalışmaları, bazen yeni hipotezlerin ortaya çıkmasına sebep olabilir. Bu iki düşünür, konu çalışmalarının, mevcut hipotezlerin yeniden değerlendirilmesinde önemli olduğunu ileri sürmektedirler (Bates & Lee 1998: 22). konu çalışma yöntemini 1853-56 Kırım Savaşı ve 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'na uyguladığımızda, özel tarihsel bir dönemin yoğun bir şekilde incelenmebildiği görülmektedir. Bu durum, neorealist teorinin eleştirilmesine ve yeni bir hipotezin geliştirme sürecine katkıda bulunabilmektedir. Bu yöntemin kullanılması sonucu Waltz'un çok kutuplu sistemle ilgili hipotezinin yanlışlığı sergilenabilmektedir.

4.3. Süreç Takip Etme Metodu

Konu çalışmasında başka bir yaklaşım daha vardır; bu yaklaşım konu çalışma araştırma pratiğinde gayet yaygın bir yöntemdir. Buna "Süreç takip etme yöntemi" denmektedir. "Süreç takip etme" farklı bir mantığa sahiptir; bir konu içinde olaylar zincirine bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlarda etkili bazı mekanizmaları saptamaya çalışır. Süreç takip etme yöntemi, sürece müdahalede bulunan bazı mekanizmaların denenmesinde çok sayıda mukayese yapmaya imkân sunabilmektedir. Örneğin, süreç takip yöntemi; karar verme mekanizmasına ait kara kutu içinde nelerin olup bittiğinin anlaşılmasını sağlar; kara kutunun irdelenmesi için yapılan denemelere zemin ve ortam hazırlayabilir.

Süreç takip etme metoduna, genel olarak herhangi bir konu çalışmasının yazılmasında başvurulabilir. Mill'e (1973) göre, bütün konu çalışmaları bazı dinamik süreçlerin belgelenmesine imkân

sunabilmektedir. Örneğin, karar almanın, politika değiştirmenin, buhranların, çatışmaların, pazarlıkların ve ortak değerlerin yayılma süreçlerini dinamik süreçler olarak değerlendirebiliriz. Süreç takip etme yöntemiyle bu dinamiklerle ilgili yapılan bir konu çalışmasında hipotezlerin test edilebilmesi mümkündür. Mill, araştırmacının, olayların sonuçlarından geriye doğru süreci takip ederek, her bir aşamanın hangi nedenlere bağlı olduğunu sergilemeye çalıştığını, ifade eder. Eğer süreç takip etme yöntemi başarılı olursa, araştırmacı gerçek amacına ulaşmış sayılabilir (Mill 1973: 398).

Geroge ve Smoke gibi düşünürler de tıpkı Mill gibi, konu çalışmasında süreç takip etme yöntemi üzerine çalışma yapmışlardır (1974). Bunlara göre, konu çalışmasında süreç takip etme metodu, kritik noktalarla ilgili bazı meselelerin test edilmesini sağlamaktadır. Süreç takip etme sayesinde sorunlara dönük deneysel analizde aşırı fayda elde edilebilir. Benzer şekilde, süreç takip etme metodu, zamanlamaya ve olayların takip ettiği yol ve kurallara duyarlı makro tarihsel süreçlerin araştırılmasında da yararlı olabilir. Konu çalışma destekçileri (George ve Smoke, 1974; Mill, 1973), süreç takip etmenin, müdahale eden mekanizmaların geçerli kılınmasında mukayese yöntemini kullanmanın avantajlarına sahip olduğunu ileri sürerler. Çünkü konu çalışması, zincirleme bir sürece ait aşamaların izini rahatlıkla sürebilir. Karmaşık nedenlere bağlı süreçleri yansıtan tarihsel konuların mukayese edilmesinde potansiyel çözüm olarak süreç takip etme yöntemi kullanılabilir. Araştırmacı, genellemelere sebep olan konular arasında benzerlikleri açığa çıkartabilir ve farklılıkları rahatlıkla saptayıp inceleyebilir (George ve Smoke 1974: 96).

Adler ve Barnett (1998) ise süreç takip etme yönteminin önemine değinmektedirler. Bunlara göre, uluslararası sistemde, kurumsallaşmanın safhalarını belirleyen maddi ve manevi şartların tarihsel açıdan gözden geçirilmesinde süreç takip etme çok önemlidir. Süreç takip etme metoduyla, sadece değişik küresel ya da bölgesel karar verme mekanizmaları ve kamuoyunu etkileyip yönlendiren farklı faktörler incelenmez, ayrıca onların karşılıklı etkileri ve bu karşılıklı etkileşimin ortaya çıkardığı görecel anlamlar da değerlendirilir. Konu çalışma metodu seçiminde önyargıların yol açtığı zorluklar göz önünde bulundurulduğunda, süreç takip etme metodu, uluslararası ilişkiler sahasında konu çalışma taslağının inşa edilmesinde akla uygun bir araştırma stratejisi sunabilmektedir. Bu metodolojik strateji ayrıntılı ve dikkatli şekilde çalışılmış tarihsel analizlerden farklı değildir (Adler ve Barnett 1998: 434).

Süreç takip etme metodu; 1853-56 Kırım Savaşı veya 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nda büyük güçler arasındaki işbirliklerin takip ettiği yol ve izlediği kuralları açığa vuran makro süreçlerin araştırılmasında faydalıdır. Süreç takip etme metoduyla, sadece bu her iki savaşı belirleyen karar verme mekanizmalarını yönlendiren farklı faktörler incelenmez, ayrıca büyük güçlerin karşılıklı etkileri ve bu karşılıklı etkileşimin genel çıkarlarla ilgili anlamlar da değerlendirilir. Süreç takip etme yöntemiyle büyük güçler arasındaki dinamiklerle ilgili yapılan konu çalışmasında neorealist hipotezlerin test edilebilmesi mümkündür.

4.4. Konu Çalışmasında Mukayese Yöntemi

Uluslararası İlişkilerde niteliksel araştırma metodu üzerine olan kaynakların, pozitivist perspektif üzerinden mukayeselere ve konu çalışmasına yoğunlaştığı görülmektedir. Donald'a (1973) göre konu kavramı, teorilerin ne oranda doğru olup olmadığını denemede son derece önemlidir. Konulara çalışıp mukayese etmenin sınırları ve katkıları olduğu gibi görülmelidir. Mukayeseli analiz yapma metodu önce sosyolojide başlatıldı (Donald 1973: 42). Ardından tarihsel sosyoloji, yapılan araştırmalarda mukayeseli analiz yapma metodunu devam ettirdi. 1990'lara gelindiğinde, mukayeseli analiz yapma metodu ve konu çalışma analizi artık Uluslararası İlişkiler sahasında yürütülen araştırmalarda önemli bir konuma sahip olmuştur (Levy 2002: 39-40).

Birçok akademisyen; mukayese metodunun ve konu çalışmasının, teorilerin inşasında ve hipotezlerin denenmesine oynadığı rolü, önemsemektedirler. Collier ve Mahoney'e (1996) göre mukayese metodu; cevap vermektan çok, çeşitli sorular sormayı teşvik etmekte önem taşır; yani, araştırma sürecinde deneyi uyarmaktan çok, deneyle ilgili hayal gücünü uyarması önemlidir. Bundan dolayı, mukayeseci perspektif, hipotezlerin düzeltilmesinde veya yeni hipotezlerin ortaya konulmasında yararlı bir yöntem olabilir (Collier ve Mahoney 1996: 58).

Konu çalışmasında mukayese yönteminin en önemli yanı, hipotezin yeniden gözden geçirilmesine imkan sağlamasıdır. Bunu gerçekleştirmek amacıyla araştırmacı çalıştığı konuda benzerlikler ile farklılıkları ayırtlaştırmak zorundadır. Konu çalışması yürüten araştırmacılar, ele aldıkları esas

konunun alt konularını, bağımlı değişkenleri barındıran daha geniş gruplarla mukayese etmelidirler (Collier ve Mahoney 1996: 63). Bazen, böyle mukayeseler kaynaklarda varolan konu çalışmalarıyla yapılabileceği gibi, küçük küçük konu çalışmaları da araştırmacının yürüttüğü genel çalışmaya ilave edilebilir. Bu tarz mukayeselerin birçok araştırma amacına uygun düşebileceğini ileri sürmek, bunların bütün araştırmalarda her zaman mecburi olmasını ileri sürmekten çok farklıdır (Donald 1973: 44).

Bazıları çalışılan konuyu mukayeseli analiz yapmaktan ayrı tutsalar bile, neredeyse bütün konular mukayese yöntemine dayanan analizlerle birlikte yürütülür. Örneğin, 1853-56 Kırım Savaşı 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı ile kıyaslandığında, çok kutuplu sistemde büyük güçlerin zayıf güç ya da güçlere karşı hangi metodlarla ortak davranabildiği açığa çıkabilmiş ve neorealist teorisinin dayandığı önemli hipotezleri çürütebilecek verileri sunabilmiştir (Calap, 2021). Ayrıca, araştırma kaynaklarının çoğalmasından sonra, mukayeseli metodun tamamıyla konu analizleriyle birlikte ele alınması kanıksandı. Öyle ki, konunun analiz edilmesi ile mukayeseli metod arasında fark kalmamış gibidir (Collier 1993: 105). Collier gibi Miill de (1973), konu çalışmasında mukayese yönteminin beklenen sonucu verebilmesi için, incelenen konuda birçok benzerliklerin ve farklılıkların ortaya konulması gerektiğini belirtir. Araştırmacı, test ettiği hipotezi gözden geçirirken, sergilenen benzerlikler ve farklılıklar üzerinden hipotezi yeniden değerlendirmesi mümkündür. Benzer konular seçilerek, elde edilen sonuca yol açmış olayların sayısı azaltılır. Kıyaslamalara bağlı böyle bir seçimle gerçek nedenin teşhis edilmesi kolaylaşabilmektedir (Mill 1973: 32).

5. Konu Çalışmasında Farklı Araştırma Taslakları

George ve McKeown (1985) hem tek, hem de mukayeseli konu çalışmalarında beş araştırma taslağının olduğunu ifade etmişlerdi. Bu yazarlara göre, ilk önce, araştırmacı, açıklanacak olayları ve göz önünde tutulan alternatif hipotezleri kapsayacak şekilde araştırma amacını net olarak tanımlamalıdır. İkincisi, araştırmacı bağımsız, bağımlı ve ara değişkenleri belirlemelidir ve bunlardan hangilerinin kontrol edileceğine, hangilerinin ise konu itibarıyla değişebileceğine karar vermelidir. Üçüncüsü, araştırmacı, alternatif hipotezlerden ve değişkenlerin belirlenmesinden ortaya çıkan olguların ışığı altında üzerinde çalışılacak konuyu seçmelidir. Dördüncüsü, araştırmacı bağımsız ve bağımlı değişkenlerde değişimin en iyi nasıl tanımlanacağını göz önünde bulundurmalıdır. Son olarak, bağımsız, bağımlı ve ara değişkenlerin değerlerini oluşturmak için, araştırmacı her bir durumda uygun soruları belirlemelidir (George ve McKeown 1985: 52).

Konu çalışması yapan araştırmacılar, tek konu çalışmasında ele alınan teoriyi güçlü şekilde destekleyebilecek ya da çürütebilecek denemeleri sunabilirler. Bu meseleyi yakından inceleyen Eckstein (1975) Önemli bir konu çalışma taslağı, ele alınan teorilerin denenmesini sorgulayan ihtimali en yüksek ve ihtimali en düşük konular üzerine odaklanır. Politik bilimlerde etkili sonuçlara yol açan araştırma buluşları tek konu çalışmasından elde edilmiştir. Tek bir konu çalışmasında, teorik açıdan uygun değişkenlerin çok sayıda gözlemi yapılabilir. Bir mesele hakkında konuyu seçmek teorik açıdan uygun tek bir gözlem yapılmasını gerektirmez (Eckstein 1975: 24).

En az ihtimalli konu çalışması, bir şekilde ele alınan teorisinin onaylanması anlamına gelmektedir. Tek bir konu çalışmasının teori inşasına katkı için seçildiğini varsayalım. Tek bir konu çalışmasının kendi başına bir teoriyi yalanlaması ya da ispatlaması mümkün değildir. Bu sorunu ele alan Evara'ya (1997) göre, araştırmacı tek bir konu çalışmasına başvurduğunda, teori için zor olmayan bir konuyu kullanarak, bir teorisinin akla ve mantığa uygun olup olmadığını gözden geçirir. Eğer bu araştırma teorisinin akla uygunluğunu onaylamıyorsa, kaynakların yönü değiştirilmelidir. Böylece teorisinin daha iyi anlaşılmasını sağlayabilen mantık seviyesi yüksek bir test kullanılabilir (Van Evera 1997: 83). Örneğin, neorealist teorisinin çok kutuplu sistemle ve büyük güçler arasındaki ilişkilerle ilgili öne sürdüğü hipotezin, yani sürekli savaş halinin doğru bir yaklaşım olup olmadığını iki ayrı makro olay seçerek ortaya koymak mümkün olabilmektedir. 1853-56 Kırım Savaşı ve 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı, inceleme konusu olan neorealist teorisinin test edilebilmesine imkan sağlayabilmektedir. Her iki savaşta da uygun değişkenlerin çok sayıda gözlemi yapılabilmiştir. Büyük güçlerin birbirleriyle savaşabilme ihtimali olsa bile, aynı güçler zayıf güçlere karşı bir araya gelebilmekteler ve ortak stratejiler etrafında davranabilmektedirler (Calap, 2019; Calap, 2021).

En büyük ihtimalli konu çalışmasında, yani teorisinin yalanlanması sorununda, Eckstein (1975) ele alınan teoriyi onaylamayan bir konu çalışmasını önermektedir. Buna göre, eğer bir teori geçerli değilse, bu

durumu gösterebilecek en güçlü konu çalışması, teoriyi onaylamayan konu çalışmasıdır. Eğer bir teori en büyük ihtimalli konu çalışmasında bile başarısızlıkla sonuçlanırsa, bu ispat teorisinin en düşük ihtimalli konu çalışmasında da başarısız olabileceğini gösterir. Eckstein'in geliştirdiği alternatif yaklaşım, ihtimali en yüksek ve ihtimali en düşük konulara işaret etmektedir. Ele alınan teorisinin bütün konular için doğru olması halinde, Eckstein'a göre, bir teorisinin, ihtimali en yüksek konuyu açıklamasındaki başarısızlığı teoriye beslenen güveni ciddi şekilde sarsabilmektedir. İhtimali en düşük konu ise bir teori için zor bir testtir, çünkü teorisinin çok düşük ihtimalle doğrulanacağı bir konudur (Eckstein 1975: 28).

Eckstein'in kavramı; konu çalışmalarına bağlı olarak teorisinin test edilmesinde faydalı bir başlangıç noktasıydı. Bir teori, bir konunun süreci veya sonucu hakkında açık bir öngörü yapıldığında, o teorisinin güçlü şekilde desteklendiği söylenebilir. George ve McKeown'a (1985) göre, hem kendi teorimiz hem de alternatif teoriler, konunun süreci veya sonucu hakkında aynı öngörü yapar ama yapılan öngörü yanlış çıkarsa, ilgilendiğimiz teori de yalanlanmış olur (George ve McKeown, 1985:73).

Teorisinin yanlış yönlendirilmesini engellemek amacıyla, Eckstein (1975) bu kez yorumlayıcı konu çalışmasını önerir. Buna göre, birçok konu araştırma için seçilir, çünkü seçilen konular doğal haliyle önemli bulunurlar. Savaşlar, büyük buhranlar, Bretton Woods kurumlarının inşası, iç ekonomik kurumları değiştirecek kararlar gibi büyük olaylar tarihte önemli izler bırakırlar. Önemli bir kırılma dönemlerini anlamak, en az bu dönemler arasında geçerli hipotezleri test etmek kadar önemlidir. Eckstein bir konu çalışma yönteminin sadece gerçekleri ifade etmekle sınırlandırılmaması gerektiğini ileri sürer. Çünkü, teorik kavramların kullanımı ne kadar sistematik ve açıksa, uygulama o kadar güçlü olur. Bu metod, bir teoriyi deniyor olmasa bile, konu çalışması, bir ya da daha fazla bilinen teorisinin yeni bir olayı hesap etmesine kadar uzatılabileceğini gösterir. Bu kavramsal çalışmalar sonucu, araştırmacı, teoriyi geliştirmek için yeni önerileri öne sürebilir (Eckstein 1975: 103).

Yorumlayıcı konu çalışmasında olayların hemen hepsi çok sayıda yorumlarla tutarlıdır. Bu yöntemde tek risk; teoriyle tutarsız olan verilerin belirlenmesinde ve ele alınmış teorisinin desteklenmesinde, olayın yeniden inşasıyla ilgili yapılan seçiliyor olmasıdır. Eckstein, böyle bir riske karşı önlem alınmasında, ancak çok güçlü alternatif teorilerin çalışmaya dâhil edilmesiyle mümkün olabileceğini yazmaktadır. Böyle yapmakla, yorumlayıcı konu çalışması da disiplinize edilebilir. Yani, sadece önemli faktörlerin bir listesi rapor edilmez, ayrıca hangi faktörlerin daha önemli olduğu da ortaya konulur. Çünkü farklı sebeplerin aynı bir olaydaki ağırlığını belirlemek son derece zordur (Eckstein 1975: 104).

Tek bir konu çalışmasında mevcut tartışmayı karşıt olgularla beslemek daha ikna edici sonuçları ortaya çıkartabilir. Evara'ya göre (1997) karşıt olguların kullanımı spekülasyon bir olaydır, ama akademik ve politik tartışmalarda yaygın bir kullanımı vardır. Örneğin, bir yazar 1945 sonrası Britanya'nın küresel egemenliğinin sona erdiğini yazması durumunda, karşıt olguyu uygulayarak, İkinci Dünya Savaşı yaşanmasaydı Britanya'nın küresel egemenliğinin sürdürmeye devam edebileceğini nedenleriyle birlikte yazması gerekebilirdi. Böyle karşıt olgu tartışmasını sunan tek bir konu çalışması olumlu katkılar sağlayabilir. Disiplinize edilmiş bir konu çalışması istatistiksel araştırmalarla tamamlanabilir. Bu noktada Evara (1997) konu çalışmasının ve İstatistik metod birlikteliğinin nasıl olacağını açıklamaktadır. Ona göre, özellikle kavramların geçerli olmasında istatistiksel metodlar sınırlı kapasiteye sahiptir. Mukayese metodunu savunanların ise bu sorun hakkında kaygılandığına işaret etmektedir. O nedenle, sorun hakkında kaygıya kapılanların genelleşmeleri kolaylaştırmak amacıyla kavramların her zaman ve her mekânda geçerli olduklarını göstermeye çalışırlar. Evara'ya göre bu son derece sorunlu bir çalışmadır. Çözüm olarak şunları yazmaktadır: “*Kavramların değişik zamanlar ve değişik mekânlar arasında seyahat etmesini gözeterek, aynı kavramların kültürel ve tarihsel olaylarda farklı anlamlara sahip olabileceği gerçeğini akılda tutmak lazım. Mukayeseli metodla konu çalışması birleştirildiği zaman, her birinin avantajları artırılabilir ve dezavantajları azaltılabilir*” (Van Evara 1997: 96).

Waltz; büyük güçler arasında ortak eylemden kaynaklanan sorunlardan dolayı, çok kutuplu bir sistemi kaotik bir manzara olarak resmediyordu; büyük güçler sayısında mutlaka azalmaya yol açabilecek bir savaşın olabileceğini öne sürmekteydi. Waltz, iki kutuplu bir sistemin geçerli olduğunu savunuyordu (Schweller, 1998). Çok kutuplu bir dünyanın sadece savaş içeren tarafını ön plana çıkartmış, büyük güçler arasında ortak bir işbirliğini ihmal etmişti (Waltz, 2010:172). Eckstein teorilerin denenmesini sağlayan ihtimali en yüksek konu seçimini önerdiğinden, 1853-1856 Kırım Savaşı veya 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı bu duruma örnek olarak verilebilir. Bu savaşlar; ele alınan realist teoriyi güçlü

şekilde destekleyebilecek ya da çürütebilecek denemeleri sunabilirler. Görünürde İngiltere ve Fransa Osmanlı Devleti'ni büyük bir güç olan Rusya'ya karşı korumak amacıyla savaşa girmişlerdi. Ama konunun kendisi süreç takip etme yöntemine uygun olarak seçildiğinde, Fransa ve İngiltere'nin savaşın içindeyken bile Rusya ile işbirliği yaptıklarını, düşman güçle ortak davrandıkları ve savaşın bütün masraflarını Osmanlı İmparatorluğu üzerine yıktıkları görülebilmektedir. Birbirleriyle savaş halinde olan büyük güçler zayıf bir güce karşı genel çıkarlar zemininde ortak davranabilmektedirler (Calap, 2019). Konu çalışmasından elde edilen bu hipotez Waltz'a ait hipotezi çürütebilmektedir.

5.1. Konu Çalışma Metodunun Sınırları

Konu çalışması, özel tarihi olayların anlaşılmasında, açıklanmasında ve tanımlanmasında gereklidir. Konu çalışma yöntemi ayrıca daha genel teorik meselelerin geliştirilmesinde ve yeniden düzenlenmesinde de faydalı olabilmektedir. Konu çalışması, yukarıda ifade edilen faydaların yanı sıra, teorisinin denenmesinde önemli bir rol oynayabiliyor. Fakat konu çalışma metodu çok sayıda teorilerin denenmesinde faydalı olmasına rağmen, yine de bazı sınırlara sahiptir.

Her şeyden önce konu çalışma metodu, ihtimal içeren teorileri bünyesinde kolayca sindiremez. Wesley'e (1990) göre, konu çalışması yürüten araştırmacılar, bütün değişkenleri açıklamaya teşebbüs ederler. Az sayıda değişkenin yer aldığı konu çalışması, ihtimallere dayalı ilişkilerin analizinde yetersiz kalabilir. Çünkü istatistiksel yapıya sahip teoriler, ortaya çıkabilecek olayları olasılık zemininde ele alırken, konu çalışmasında öngörülme bir meselenin ortaya çıkmasındaki ihtimalin yok sayılması, onun en zayıf yanını açığa vurabilmektedir. Konu çalışma metodu; genellemelere imkân tanısa bile, bu genellemeler deneysel bulgulardan çok, yani tümevarımcı özelliğinden çok tümdengelimci mantığa dayalıdır. Bundan dolayı, elde edilen genellemeler başka konu çalışmaları üzerinden tekrar denemeye maruz bırakılmalıdır (Wesley 1990: 19).

Konu çalışma metodunda en yaygın eleştiri, konu çalışmasının önyargılı seçimlere eğilimli olduğunun ileri sürülmesidir (Achen and Snidal 1989:28). Mahoney, araştırma altındaki çalışma taslağının bir dizi yanlışlarla sonuçlandığı zaman, seçim sürecinde önyargılı seçimin ortaya çıkabileceğini söyler (Collier ve Mahoney 1996: 30). Çoğu düşünürce göre, araştırmacı, konuların evrenselliğini yansıtan bağımlı değişkenlere ait budanmış numuneleri içeren konuları seçtiği zaman, konuların seçiminde önyargıların ortaya çıkması kaçınılmazdır (Collier ve Mahoney 1996: 60; King vd 1994: 128-132). İstatistiksel araştırmada önyargılı seçimin sunulumu, budanmış bir numunenin bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkilerin gücünü eksik ifade ettiği ileri sürülür. Bundan dolayı, istatistiksel araştırma yapanlar bağımlı değişkenler meselesinde konu seçmemeleri için uyarılırlar (Collier ve Mahoney 1996: 60).

Evra (1997), potansiyel önyargıların, konu çalışma seçiminde oldukça yaygın olduğunu belirtmektedir. Değişkenlerin aşırı değerlerine veya önemli olduğuna inanılan tarihsel olaylara dayalı konuların seçiminde bu olayın gözüktüğünü söyler. Değişkenlerde aşırı değerlere sahip konulara eğilmek, nedensel mekanizmaların çalışmasına imkan sunabilir (Van Evra 1997: 46). Bu arada, diğer standartların devreden çıkartılması durumunda böyle bir yaklaşımı önemsemek risklidir. Çünkü, eğer aşırı budanmış bir numune üzerinde çalışma yapıldığı hatırlanmazsa, aşırı değerlere dayalı konuların seçimi yanlış genellemelere yol açabilir (Collier ve Mahoney 1996: 71).

Evra'ya göre, tarihsel açıdan çok önemli konuların seçimi teori inşasında faydalı olamayabilir. Çünkü, onaylayıcı önyargılar hangi konuların seçilebileceğini, hangilerinin ise gözardı edilebileceğini etkileyebilmektedir. Aynı konuya çalışan farklı araştırmacılar arasında çelişkili yorumların ortaya konulduğu görülebilmektedir. Konu seçiminde önyargıların üstesinden gelmek mümkün müdür? Evra bu soruya şöyle cevap vermektedir: *"Bir konu için geniş ölçekli alternatifleri açık şekilde göz önünde bulundurmamak ve bu alternatifler üstüne süreç takip etme yaklaşımı uygulamakla, konu seçiminde sergilenen önyarılı seçime karşı daha uyanık hale gelinebilir"* (Van Evra 1997: 42).

5.2. Konu Çalışma Metodunun Zayıf Tarafı

Konu çalışma yöntemi, çoğu istatistiksel çalışmaların tersine, son derece az sayıda gözlemlerle yapılan bir çalışmayı yürütür. Collier ve Mahoney'e göre (1996), üzerinde çalışılan bir teorisinin kastettiği olaylar dizisinde, seçilmiş gözlemlere dayanarak teorisinin ne oranda doğru olduğunun anlaşılması bilinemeyebilir. Değerlendirilen bir teori, belirlenmiş bir veya daha çok konu kapsamında çalışıldığında, teoriyi destekleyen gözlemlerin haricinde, yapılan genellemeleri etkileyebilmektedir. En az ve en çok

ihтимalli konu taslakları, konuyu sunma sorununda ortaya çıkabilen olumsuz etkileri azaltmaya yardımcı olabilir. Ama öne sürülen böyle bir çözüm başarılı olsa bile, teorik yapıya ait çok sayıda gözlemler çok daha ikna edici testler ve destekler sunabilecektir (Collier ve Mahoney, 1996:32).

İkinci olarak, niteliksel metodların kesinliği azdır. Çünkü numaraların, değişkenlere ait değerleri ölçmesi mümkün değildir; konu çalışmaları bu değişkenleri kesin şekilde belirleyemez. Bromley (1986) açısından bu durum, istatistiğin ve dolayısıyla niceliksel yöntemin niteliksel metoda karşı avantaj sağladığı bir sahadır. İstatistiksel çalışmalar konu çalışmalarının eksikliklerini gidermek için yapılır. Bromley'e göre, doğruluğu kesinliğe yakın çalışmalar maalesef bir bedel ödenerek gerçekleştirilebilir. İstatistiksel kesin sonuçların geçerliliği, ölçülemeyen değişkenlerin çalışmadan çıkartılmasıyla mümkündür. Bütün sosyal bilimler böyle bir handikapla yüzleşmektedir (Bromley 1986: 26).

İkinci soruna çözüm bulmak amacıyla Haggard ve Maxfield (1996) niteliksel metodun kesinliğini çoğaltabilecek önerilerde bulunmuşlardır. Onlara göre, konu çalışmasına ait bir süreç kavramsal açıdan aşamalara bölünebilir; her bir aşamada kavramlar kesin olarak tanımlanabilir. Bu sürece ait bir konunun bir tanımlanması çok daha kesin olacaktır. Böyle niteliksel çalışma, metodu farklı, yani niceliksel metodu kullanan konulara ait daha sonraki çalışmalara katkıda bulunur. Daha büyük kesinlik daha ikna edici mukayeseleri mümkün kılabilir; genel yol ve usulleri ve analizlerde daha büyük birikimleri aramak daha kolay olabilir (Haggard ve Maxfield 1996: 62).

Üçüncü olarak, konu çalışmalarının çoğunluğu, bir teoriyi test etmeye sıra geldiğinde zayıf tarafları açığa vurulur. Bromley (1986), istatistiksel çalışmalarla bu olumsuzlukların giderildiğini öne sürmektedir. Ama Bromley şunu da ifade etmektedir: konu çalışma yöntemi istatistiksel yöntemden daha etkili bir şekilde alternatif yorumları araştırma kapasitesine sahiptir. Konu çalışması ayrıca ayrıntılı şekilde olaylar dizisini ya da mekanizmaları denetleyebilir, neden-sonuç bağlantılarını gerçekleştirebilir. Fakat aynı yaklaşımları istatistiksel metod yerine getiremez (Bromley, 1986:30).

5.3. Konu Çalışma Metodunun Avantajları

Tek ve mukayeseli konu çalışması çok yaygın oldu; çünkü istatistiksel metodlara oranla çok sayıda önemli avantajlar getirebiliyor. İlk olarak, qualitative çalışmalar geçerli yeni teori meydana getirmekte daha üstündür. Nihai amaç, herhangi bir teori değil, geçerli bir teoridir. Genelleştirmek istediğimiz olayların ve davranışların somut anlamlarıyla daha ayrıntılı ve anlaşılır bağlantı kurmak ayrımları keskin şekilde yapmamıza yardımcı olur; taze kavramları, hipotezleri gündeme getirir. Anlamak istediğimiz olaylar ve davranışlar hakkında yapılan gözlemleri daha ileri taşıdıkça, bir teorinin geçersiz olma ihtimali o kadar artar.

İkincisi, konu metodları, ele alınan ve üzerinde gözlem yapılan meselede bir hipotez için verilere dayalı daha güçlü deneysel bir zemin sunar; ama aynı meselede istatistiksel metodlar konu metodları kadar güçlü bir zemin sunamaz. Üzerinde çalışılan meselede konu metodları, hipotezin geçerli olduğu hususunda tatminkâr edici veriler sunar. Bu toplam veriler, uluslararası bir kurumun iş birliği yapması için çağrıda bulunup bulunmadığı gibi şeylerle iş birliğinin kendisi arasında daha önemli gelen bir ilişkiye işaret eder. Mevcut veriler rapor edilen genellemeler için güçlü bir destek sunarken, istatistiksel metodlar, doğası gereği, üzerinde çalışma yapılan söz konusu meselenin sadece sınırlı bir diliminin gözlemlenmesine imkân verir. Bazı değişkenlerin esas çalışmadan çıkartıldığına dair önyargılar istatistiksel metodlarda yaygındır. Konu metodları araştırmacıya ilave rakip yorumları gözden geçirmesine müsaade ederek, değişkenlerin çalışmanın bütününden çıkartılmasını engeller. Süreci kronolojik olarak takip edilip daha önceden çalışma alanından çıkartılmış değişkenleri gözden geçiririldiğinde, konu çalışma metodu ele alınan hipotezin geçerli olduğuna dair bir kanıya güvenmeyi teşvik eder. Konu çalışması; gözlem yapılmamış olaylarda incelenen bir hipotezin geçerli olduğuna dair verileri sunamaz. Bu noktada istatistiksel metod daha avantajlıdır.

Konu çalışmasının en çekici tarafı deneysel çalışma süreçlerinde diğer alternatiflere göre daha güçlü bir anlama, değerlendirme ve analiz etme kapasitesine sahip olmasıdır. Yapılar ve kurumlar değiştiği zaman, konu çalışmaları bu değişimlerin nasıl olduğu hakkında bize en iyi deneysel bilgileri sunar. Analiz etmeden, birbirleriyle kıyaslamadan ve haklarında genellemeye başvurmadan önce, elbette konuların kendisini tanımlamalıyız. Tam bir konu çalışması doğal olarak yeni hipotezlerin oluşması hakkında daha fazla bilgiyi bünyesinde barındırır. Bu bilgiyi rapor etmek ayrıca, araştırmacıya daha sonradan quantitative bildiricilerin inşasında kullanılan mazemeleri sağlar. Farklılıkların açığa

vurulduğu yöntemde, tek konu çalışmasına göre iki ilave avantaj söz konusudur. Birçok açıdan birbirine benzeyen iki ayrı konuda iyi seçilmiş zıtlıklar ve farklılıklar ilginç bir bulmacayı ortaya çıkartır. Bu metod, nedenlere bağlı sonuçlar için daha ikna edici deneysel bir zemin oluşturur.

6. Sonuç

Konu çalışma yöntemi hakkında görüş bildiren yazarlara göre, Uİ sahasında yapılan araştırmalarda, teorilere ait hipotezlerin verilere dayalı olarak denenmesi, alternatif açıklama listelerinin oluşturulması ve bir teorinin geçerliliğini hangi veriler ışığında değerlendirileceğinin belirlenmesi çok önemlidir. Konu çalışma yöntemiyle değişik teorilerin ve onlara ait hipotezlerin test edilmesi, farklı hipotezler ortaya koyarak yeni teorilerin oluşturulması mümkündür. Örnek olarak, bu durumu neorealist teorinin dayandığı büyük güçler arasındaki ilişkilerle ilgili hipotezin incelenmesinde görülebilmesi mümkündür. Konu çalışmasına, süreç takip etme ve kıyaslamaya uygun olarak seçilen 1853-56 Kırım Savaşı ve 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı neorealist teorinin yenixen gözden geçirilmesine imkan sağlamaktadır.

Ayrıca konu çalışma yöntemi, incelenen teorinin işlevsel olmasında hangi konuların neden önemli olduğunu açıklayabilecek bir kapasiteye sahiptir. Bu yöntemde, hangi konunun ne amaçla seçileceği de önemlidir. Çünkü, araştırmacının bir konuyu seçimi, amaçtan amaca değişebilmektedir. Konu çalışmasına özgü verimli bir çalışmayı ortaya koyarken, süreç takip etme ve ele alınan değişik konuların birbirleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymak gerekir. Öte yandan, karmaşık gerçeğin daha iyi anlaşılmasında zengin malzemeler sunan konu çalışmasında tatmin edici sonuçlara ulaşırken, ele alınan konuların kronolojik bir şekilde önceden sınıflandırılması, araştırmacıya kolaylık sağlar. Çünkü, araştırmacı bir dizi olaylar zincirine odaklanarak, konu çalışmasına ait ön koşullar konunun işaret ettiği sonuçlara tercüme etme arayışındadır.

Uİ disiplininde konu çalışma yönteminin, araştırma konusunun seçimi, değerlendirilmesi ve başka yöntemlerin uygulamasına imkân sağlayan esnek bir karakterde olması, özellikle de niteliksel yöntem kapsamında sergilediği uyumluluktan dolayı, bu yöntemi, teorilerin test edilmesinde ve yeni teorilerin ortaya konulma çabalarında değerli kılmaktadır. Fakat konu çalışmasının sağladığı imkanlara rağmen, araştırmacı elde ettiği sonuçlardan tatmin olmayabilir. Konu çalışma metodu Uİ’de mükemmel olmaktan uzaktır. Bu noktada, Wesley’in (1990) şu yaklaşımı hatırlanabilir: *“Yasalara benzer genelleştirmeler için yapılan araştırmalarda, olayları önceden doğru şekilde tahmin etmeye güvenilebileceğimize inanmakla, kendimizi yanıltabiliriz. Çünkü, genelleştirmeyi yapmak amacıyla öngörülen sistemde güçlü bir düzenliliğin olduğu varsayılır. Kesin tahminlerimizden şüphe etmekten kaçınabiliriz. Fakat sosyal olgular son derece karmaşık ve çeşitlidirler; içice geçmiş ve birbirlerini etkileyen nedenlere bağlıdır. Bu sebeple, olayları ve süreçleri yönlendiren yasaları kesin ve güçlü hatlarıyla tanımlamak mümkün olmayabilir”* (Wesley 1990: 204).

Olayların seyrine özgü yasaların bilinemediği ve genellenmenin yapılamadığı şartlarda, niteliksel metodu kullanarak yapılan bilimsel çalışmalarda tamamlayıcı role sahip niceliksel metodun yardımı önemlidir. Konu çalışması, başka çalışmalara kapı açacak kadar zengin olduğu kadar, başka çalışmaları teşvik edebilecek eksik bir çalışma anlamına da gelebilmektedir. Bu nedenle, araştırmacılar değişik metodların nerede nasıl kullanılacağını veya her bir metodun güçlü ve zayıf yanlarının ne olduğunu iyi bilmeleri gerekmektedir.

Tam bir konu çalışması, yeni hipotezlerin oluşması hakkında daha fazla bilgiyi bünyesinde barındırabilir. Birçok açıdan birbirine benzeyen iki ayrı konuda ise iyi seçilmiş zıtlıklar ve farklılıklar ilginç bir bulmacayı ortaya çıkartabilmektedir. Yani, farklılıkların ve benzerliklerin açığa vurulduğu bir konu çalışma yönteminde, tek konu çalışmasına göre iki konu çalışması daha çok fayda sağlayabilir. Bu metod, nedenlere bağlı sonuçlar için daha ikna edici deneysel bir zemin oluşturabilir. Konu çalışmasının en çekici tarafı, deneysel çalışma süreçlerinde diğer alternatiflere göre daha güçlü bir anlama, değerlendirme ve analiz etme kapasitesine sahip olmasıdır. Yapılar ve kurumlar değiştiği zaman, konu çalışma yöntemiyle yapılan araştırmalar bu değişimlerin nasıl olduğu hakkında en iyi deneysel bilgileri sunabilir.

Konu çalışma yöntemi; teorik bir yapıyı ve onun dayandığı hipotezlerin eleştirel bir açıdan değerlendirmesine yardımcı olabilmektedir. 1853-56 Kırım Savaşı ve 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı uygun konular olarak seçildiğinde, neorealist teorinin veya onun dayandığı hipotezlerin incelenmesinde, büyük güçler arasındaki işbirliklerinin, savaş ve barışla ilgili ortak stratejilerin nasıl geliştirilebildiği

incelenabilmektedir. Konu çalışma kapsamında süreç takip etme ve kıyaslama yöntemleri kullanıldığında, Waltz'a ait hipotezin ne oranda olayları doğru yansıtıp yansıtmadığını kavramak mümkündür. Ayrıca, çok kutuplu bir sistemde büyük güçler arasında düşmanlıkların hangi koşullar altında ortaya çıkabileceğini veya özel çıkarlardaki farklılıklara rağmen, genel çıkarlar üzerinde nasıl bir dayanışmanın oluşabileceği de sorgulanabilmektedir. Bu anlamda, Waltz'un iki kutuplu sistemine atfedilen işbirliği ve büyük güçlerin barışçıl bir arada yaşaması sorunu çok kutuplu sistemde de söz konusu olabilmektedir.

Uİ disiplininde niteliksel konu çalışma yöntemi, önemli bir araştırma metodudur. Mukayeseli yöntemi ve süreç takip etme yaklaşımını kullanabilen bu metod; çeşitli veri kaynaklarında ele alınıp incelenen seçilmiş bir konuda bir fenomenin araştırılmasına yardımcı olabilmektedir. İrdelenen fenomene ait çok sayıda farklı özellikleri değişik bakış açılarıyla açıklayıp sergileyebilme kapasitesine sahiptir.

Kaynakça

- Adler, Emanuel and Michael Barnett (Ed.), (1998). *Security communities*, Cambridge University Press, 1998
- Bernard, Harvey Russell (2000). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*, SAGE 2000
- Booth, Wayne C., Gregory G. Colomb ve Joseph M. William (1995). *The Craft of Research*. Chicago: University of Chicago Press.
- Brayman, Alan (2004). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Blaxter, Mildred (1996). "Criteria for the Evaluation of Qualitative Research Papers". *Medical Sociology News*, 22 (1): 68-71.
- Bromley, D. B. (1986). *The Case Study Method in Psychology and Related Disciplines*. Chichester: John Wiley.
- Calap, Adil (2021), *Savaş ve Barış Sürecinde Büyük Güçlerin Osmanlı Devleti'ne Karşı Dayanışma Stratejisi*, Ekin Yayınları.
- (2019), *Çok Kutuplu Sistemde Savaş ve Barış Diplomasisi*, Celepler Yayınları.
 - (2021), *Uluslararası İlişkilerde Güç Dengesi*, Ekin Yayınları.
- Collier, David (1993). "The Comparative Method" in *Political Science: The State of Discipline II*. Ed. Ada W. Finifter. Washington D.C.: American Political Science Association. 105-119.
- Collier, David ve James Mahoney (1996). "Insights and Pitfalls: Selection Bias in Qualitative Research," *World Politics* 48: 56-91.
- Daniel G. Bates, Susan H. Lees (1998). "Case Studies in Human Ecology", *Journal of Anthropological Research*, Cilt. 54, No. 1 (Spring, 1998), s.106-109.
- Eckstein, Harry (1975). "Case Study and Theory in Practical Science". *Handbook of Political Science*. Ed. Nelson Polsby. Reading: Addison Wesley. 79-137.
- George, Alexander ve Timothy McKeown (1985). "Case Studies and Theories of Organizational Decision Making", *Advances in Information Processing in Organizations*, 2: 21-58.
- George, Alexander (1979). "Case Studies and Theory Development: The Method of Structured, Focused Comparison" *Diplomacy: New Approaches in History, Theory and Policy*. Ed. Paul Gordon Lauren. New York: Free Press. 43-68.
- George, Alexander ve Richard Smoke (1974). *Deterrence in American. Foreign Policy: Theory and Practice*. New York: Columbia University Press.
- Hamel, Jacques and Fortin, Dominic (1993). *Case Study Methods*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Haggard, Stephan ve Sylvia Maxfield. (1996). "The Political Economy of Financial Internationalization in the Developing World", *International Organization*, 50 (1): 35-68.

- King, Gary, Robert O. Keohane ve Sidney Verba (1994). *Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton: Princeton University Press.
- Levy, Jack S. (2001). "Explaining Events and Testing Theories: History, Political Science, and the Analysis of International Relations". *Bridges and Boundaries*. Ed. Colin Elman ve Miriam Fendius Elman. Cambridge: MIT Press. 39-83.
- Mill, John Stuart (1973). *A System of Logic*. Toronto: University of Toronto Press.
- Ragin, Charles C. ve Howard Saul Becker (1992). *What Is A Case? Exploring the Foundations of Social Inquiry*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ragin, Charles C. (2000). *Fuzzy-Set Social Science*. Chicago: University of Chicago Press.
- Seale, Clive 2004. *Social Research Methods*, Routledge
- Stoeker, Randy (1991). "Evaluating and Rethinking the Case Study". *Sociological Review* 39: 88-112.
- Yin, Robert K. (1994). *Case Study Research: Design and Methods*. London: SAGE Publications.
- Van Evera, Stephen (1997). *Guide To Methods for Students of Political Science*, Ithaca: Cornell University Press.
- Waltz, Kenneth N. (1986). "Political Structures". *Neorealism and Its Critics*. Ed. Robert O. Keohane. New York: Colombia University Press. 73-97.,
- Waltz, Kenneth N., (2010), *Theory of International Politics*, Waveland Press, Inc.
- Wesley C. Salmon (1990). *Four Decades of Scientific Explanations*. Twin Cities: University of Minnesota Press.

Review Article

Uluslararası İlişkilerde Konu Çalışma Yöntemi

Method Of Case Study in International Relations

Adil CALAP

Dr. Öğr. Üye., Avrasya Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü

adilcalap@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-9242-9247>

Extensive Summary

1.Introduction

In social science research, a distinction is made between two different strategies. One of these strategies the quantitative method and the other is the qualitative method. How research on social issues can be defined and classified is only possible by separating quantitative and qualitative methods.

This article, which focuses on the method of working on the subject, which is important in better testing the theories and hypotheses, is divided into two parts. In the first part, while evaluating what the qualitative method is and what it means in social sciences, the functionality of the qualitative method in the subject study and what kind of problems it is presented as a solution in scientific studies are discussed. While doing this, the qualitative method was explained by comparing it with the quantitative method. In the second part of the article, the use of the qualitative method in IR discipline and its meanings in research and theoretical studies were examined.

When we apply the case study method to the Crimean War of 1853-56 and the Russo-Turkish War of 1877-78, it is seen that a special historical period can be studied intensively. This may contribute to the criticism of the neorealist theory and the development of a new hypothesis. As a result of using this method, Waltz's hypothesis about the multipolar system can be shown to be wrong.

2. Comparison of Quantitative and Qualitative Methods

In social sciences, the quantitative method is important as well as the qualitative method. How can the main distinction between quantitative and qualitative methods of scientific research be revealed? In order to answer the question, the different characters of both methods should be expressed. While Bernard (2000) reveals the differences in character between these two methods, he states that research based on the quantitative method generally tends to measure, while research based on the qualitative method interprets and defines the subject it deals with. The measurements used by the quantitative method emphasize quantities that are usually expressed in numbers (Bernard 2000: 48).

According to Bromley (1986), the main difference between the quantitative research method and the qualitative research method is explained as the following: “*In the quantitative research method, there is an obligation to complete the data collection before starting the analysis; in qualitative research, collecting relevant data goes hand in hand with analysis itself*” (Bromley 1986:24). Seale, on the other hand, considers both qualitative and quantitative methods as appropriate methods in the subject study (Seale 2004: 18).

3. Discussion Over Case Study Method

The qualitative method does not trust the upbringing of its students in the interpretation of cultures, human societies. Keywords and the relationships between them are far from absolute certainty according to different accounts and numbers. This feature based on the qualitative method; it falls within the scope of the regulations and conventions. This can leave Bernard quite satisfied as well. For example, it can provide a researcher with a comprehensive overview of the resource method used in the use of organizations with changing values and principles in the international arena; it can also present models in a quantitative way (Bernard 2000: 52).

The question can be asked about Bernard's qualitative method: Do you need scientific material? The answer is that a series of possible detailed questions are encountered, which can be collected and analyzed as necessary for research. It is simpler than this qualitatively, technically competent system. Doing research is always not something easy. It may not be possible to move from one stage to another. The subject matter will have to be reviewed again. Or, as a researcher becomes more skilled in research and the subject of study, more detailed reorganization will be possible. In this regard, it can be mentioned that there is a process of intertwined exchange between the information to be made about it and the analysis. Qualitative research method is one of these analyses.

3.1. Case Study Method

Case study method is especially important in testing theories. Kenneth Waltz (1986) defines theory as a set of relations between a set of laws that determine a particular behavior or phenomenon. Theories are more complex than laws. Laws create relationships between variables. Relationships between dependent variables and independent variables can express one or more laws (Waltz 1986: 25).

Waltz stated that in the studies carried out in the discipline of International Relations, three main purposes should be considered first: First, theories related to international politics are examined and one or more topics that are believed to be important in the analysis of the theory are selected. Secondly, an international political theory is constructed that corrects the shortcomings and errors of the existing theory. Third, the extent to which the constructed theory has valid hypotheses in the field of application is analyzed (Waltz 1986: 27).

In addition to Waltz's explanation, Yin assumes that the following should be considered in the case study: 1) Cases containing rich events should be chosen; 2) Extreme values should be given priority in independent, dependent, or conditional variables; 3) Those that differ from the results of competing theories on a case should be considered; 4) Researchers should choose the best cases that can serve their purposes (Yin 1994: 42).

Another issue that is believed to be worth paying attention to is placing the selected topics in an order according to the time. It is claimed that in this way, the researcher can master the case concerned (Johnson 1991: 171). In addition, Seale (2004) suggests that generalizations should not be made in the case study. Because a case study is a research conducted on the nature of theoretical analysis. Generalization can only be achieved by investigating one or more cases in intensity. How well the theory will be tested and presented depends on the use of mental reasoning, both inductively and deductively (Seale 2004: 4).

The most common criticism of the case study method is that the subject study is prone to biased choices (Achen and Snidal 1989:28). Mahoney states that biased selection may occur in the selection process when the draft of the study under investigation results in a series of mistakes (Collier and Mahoney 1996: 30). According to most thinkers, when the researcher selects topics that include truncated samples of dependent variables that reflect the universality of the topics, it is inevitable that biases arise in the selection of topics (Collier and Mahoney 1996: 60; King et al. 1994: 128-132). The presentation of biased selection in statistical research is argued to understate the strength of relationships between dependent and independent variables of a pruned sample. Therefore, those who do statistical research are warned not to choose a topic in the issue of dependent variables (Collier and Mahoney 1996: 60). For example, the Crimean War of 1853-56 and the Ottoman-Russian War of 1877-78 provide an opportunity to test the neorealist theory. Numerous observations of suitable variables were made in both wars. Even if there is a possibility that great powers can fight each other, the same powers can come

together against weak powers and act around common strategies (Calap, 2019; Calap, 2021). That kind of behaviour among the great powers can refute Waltz's hypothesis that claims that major powers were unable to act together on the basis of common interests.

Conclusion

Qualitative case study method is an important research method in IR discipline. This method, which can use the comparative method and the process tracking approach can be useful in testing theories in IR; It can assist in the investigation of a phenomenon on a chosen case that has been studied in various data sources. It has the capacity to explain and exhibit many different features of the phenomenon under investigation from different perspectives.

Case study method can help critically evaluate a theoretical structure and the hypotheses on which it is based. When the Crimean War of 1853-56 and the Ottoman-Russo War of 1877-78 are selected as appropriate topics, it can be examined how common strategies can be developed regarding cooperation between great powers, war and peace in the examination of the neorealist theory or the hypotheses on which it is based. When process tracing and comparison methods are used within the scope of the case study, it is possible to comprehend to what extent Waltz's hypothesis reflects the events correctly.

The case study method is far from perfect in IR. Researchers can avoid doubting their exact predictions. But social phenomena are extremely complex and diverse; They depend on causes that are intertwined and influencing each other. For this reason, it may not be possible to define in precise and strong lines the laws that govern events and processes.